

АВТОРСЬКИЙ КОЛЕКТИВ

Гетманець Ольга Петрівна — доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри правового забезпечення господарської діяльності факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ;

Денисов Андрій Ігорович — кандидат юридичних наук, доцент кафедри правового забезпечення господарської діяльності факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ;

Дрозд Олексій Юрійович — доктор юридичних наук, доцент, провідний науковий співробітник відділу організації науково-дослідної роботи Національної академії внутрішніх справ України;

Журавльова Зоря Владленівна — кандидат юридичних наук, приватний нотаріус Київського міського нотаріального округу;

Зайцев Юрій Олександрович — доктор економічних наук, начальник Східного управління ГУ ДПС у Харківській області;

Золотарьова Марія Карлівна — кандидат юридичних наук, адвокат;

Іншин Микола Іванович — доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, завідувач кафедри трудового права та права соціального забезпечення юридичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, академік Національної Академії правових наук України (Україна);

Коробцова Дар'я Вікторівна — кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри правового забезпечення господарської діяльності факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ;

Маляр Станіслав Анатолійович — викладач Університетського коледжу Київського університету імені Бориса Грінченка;

Монаснюк Антон Олексійович — доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України, керівник Центру дослідження проблем адміністративної юстиції КРЦ Національної академії правових наук України;

Петков Сергій Валерійович — доктор юридичних наук, професор, перший проректор Університету імені Альфреда Нобеля;

Соболь Євген Юрійович — доктор юридичних наук, доцент, доцент кафедри правознавства Кіровоградського державного педагогічного університету ім. В. Винниченка;

Татарова Тетяна Олександрівна — кандидат юридичних наук, доцент кафедри публічного адміністрування Національної академії внутрішніх справ;

Теремецький Владислав Іванович — доктор юридичних наук, доцент, Заслужений юрист України, професор кафедри цивільного права і процесу Тернопільського національного економічного університету.

ВСТУП

Як відомо, бюджетне право України є складовою частиною, інакше кажучи, провідною підгалуззю науки фінансового права. У спрощеному варіанті являє собою сукупність правових норм, які регулюють бюджетний устрій, структуру, порядок розподілу доходів і видатків бюджетної системи, повноваження держави і органів місцевого самоврядування в галузі бюджетів, а також визначають бюджетний процес.

Бюджетно-правові норми, що становлять сутність бюджетного права, слід вважати окремим видом норм фінансово-правових. Вони мають усі особливості, що притаманні зазначеним правовим приписам. Всі вони виражені в імперативній формі, тобто мають категоричний характер — всі суми платежів до бюджету, що заплановані під час складання проекту бюджету, стають обов'язковими після ухвалення акта про бюджет; виконавчі органи повинні виконати обов'язки, що покладені на них законом про державний бюджет і рішеннями місцевих рад про місцеві бюджети щодо збору доходів і мають право на цільове витрачання їх у розмірах, передбачених цими актами; всі учасники бюджетних відносин мають права і обов'язки, що покладені на них нормами актів бюджетного законодавства; бюджетні відносини, що є врегульовані бюджетно-правовими нормами набувають форми бюджетних правовідносин.

Отже, слід вважати, що бюджетні правовідносини є різновидом фінансових правовідносин. Проте бюджетні відносини виникають з окремого виду фінансової діяльності, тому мають свою специфіку.

Розуміється, що бюджетні правовідносини, по-перше, виникають, змінюються і припиняються на основі законів (ст. 92 Конституції України). Ст. 96 Конституції України встановлює, що Державний бюджет України затверджується на період з 1 січня по 31 грудня, тобто закон про державний бюджет приймається на річний (бюджетний) період, і отже, всі відносини, що виникають на основі закону про державний бюджет, діють протягом одного періоду — з 1 січня по 31 грудня. Це дає підстави для висновку, що бюджетні правовідносини є періодичними. З початком нового бюджетного періоду і дією нового закону про державний бюджет або рішення місцевої ради про місцевий бюджет виникають нові бюджетні правовідносини. Якщо в актах про відповідні бюджети йдеться про тих самих суб'єктів правовідносин, які брали участь у них у минулому бюджетному періоді, то з початком нового бюджетного періоду відносини поновлюються і тривають до закінчення року.

Іншою особливістю бюджетних правовідносин є те, що в них бере участь більш вузьке коло суб'єктів, ніж в інших фінансових відносинах. Тобто, суб'єктами бюджетного права є юридичні особи, які беруть участь у розподілі доходів і витрат між різними видами бюджетів або одержують з державного чи місцевого бюджету грошові кошти в різних формах (фінансування, дотація, субвенція тощо), або беруть участь у стадіях (хоча б в одній стадії) бюджетного процесу.

Таким чином, не є суб'єктами бюджетних правовідносин юридичні особи — підприємства та організації недержавної і не муніципальної форми власності. Їх взаємовідносини з бюджетом опосередковуються через інші правовідносини, наприклад, податкові, кредитні відносини тощо.

Також не є суб'єктами бюджетних правовідносин і окремі громадяни. Їх взаємовідносини з бюджетом також опосередковуються через податкові, трудові чи інші види правовідносин.

Бюджетні відносини, згідно зі ст. 4 Бюджетного кодексу України, регулюються: Конституцією України; нормами статей Бюджетного кодексу України; законами про Державний бюджет України; законами України, що встановлюють джерела доходів державного і місцевих бюджетів; нормативно-правовими актами Кабінету Міністрів України, які стосуються формування і виконання державного та місцевих бюджетів; нормативно-правовими актами центральних органів виконавчої влади, прийнятими відповідно до Бюджетного кодексу України, нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України; рішеннями органів Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій, органів місцевого самоврядування, прийнятих відповідно до Бюджетного кодексу України.

Основним систематизованим актом серед названих джерел є Бюджетний кодекс України, який складається з шести розділів і вперше був введений у дію з 01.01.2002 р.

Після набуття ним чинності він зайняв провідне місце у фінансово-правовій системі України. У зв'язку з ухваленням Бюджетного Кодексу України положення нормативно-правових актів під час здійснення бюджетного процесу можна застосовувати лише тоді, коли вони не суперечать нормам Конституції України, Бюджетного кодексу України і законів про Державний бюджет України. Якщо норми чинного бюджетного законодавства суперечать нормам міжнародних договорів України, поданих на ратифікацію, Верховна Рада розглядає разом із ратифікацією договору проекти законів про зміну відповідних норм бюджетного законодавства України.

Також слід зауважити, що при поданні до Верховної Ради України законопроектів, що впливають на прибуткову та видаткову частини бюджету (ст. 27 Бюджетного кодексу України), обов'язковою умовою є одержання експертного висновку Комітету з питань бюджету Верховної Ради і Міністерства фінансів України. Такі закони потрібно оприлюднювати до 15 серпня року, що передусє плановому бюджетному періоду. Інакше їх можна застосовувати тільки з початком бюджетного періоду, наступного за плановим.

Червневі зміни до Бюджетного кодексу України практично не торкнулися самого кодексу та його приписів.

Зміни внесені до прикінцевих положень кодексу і фактично стосуються лише п. 24 вказаних положень, підпункт 4 якого викладений у новий редакції. Стосовно цього був прийнятий спеціальний Закон України

«Про внесення зміни до підпункту 4 пункту 24 розділу VI «Прикінцеві та перехідні положення» Бюджетного кодексу України» (від 02.06.2016 N 1406-VIII). Цей пункт стосується обліку залишків бюджетних коштів територіальних одиниць Донецької і Луганської областей, що знаходяться на непідконтрольній Ук-

раїні території та на лінії військового зіткнення. Також підпунктом визначені напрямки використання зазначених залишків коштів станом на сьогодні.

Окрім того, зміни передбачають компенсацію місцевим бюджетам цих витрачених коштів після деокупації території областей і закінчення АТО.

Отже, цим коротеньким вступом визначено провідну роль коментованого нормативного акту в системі фінансів і права України.

Цей коментар розрахований перш за все на спеціалістів у галузях фінансового права, працівників фіскальних органів України, всіх, за своїм фахом пов'язаний з фінансово-грошовою системою, а також правників, викладачів, аспірантів, студентів фінансово-економічних та юридичних факультетів.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
БЮДЖЕТНИЙ КОДЕКС УКРАЇНИ.....	6
Розділ I БЮДЖЕТНА СИСТЕМА УКРАЇНИ ТА ОСНОВИ БЮДЖЕТНОГО ПРОЦЕСУ.....	11
Глава 1 ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ.....	11
Стаття 1. Відносини, що регулюються бюджетним кодексом України.....	11
Стаття 2. Визначення основних термінів.....	12
Стаття 3. Бюджетний період.....	19
Стаття 4. Склад бюджетного законодавства.....	20
Глава 2 БЮДЖЕТНА СИСТЕМА УКРАЇНИ ТА ЇЇ ПРИНЦИПИ.....	22
Стаття 5. Структура бюджетної системи України.....	22
Стаття 6. Зведений бюджет.....	23
Стаття 7. Принципи бюджетної системи України.....	24
Стаття 8. Бюджетна класифікація.....	26
Стаття 9. Класифікація доходів бюджету.....	28
Стаття 10. Класифікація видатків та кредитування бюджету.....	29
Стаття 11. Класифікація фінансування бюджету.....	34
Стаття 12. Класифікація боргу.....	35
Стаття 13. Складові частини бюджету.....	37
Глава 3 ФІНАНСУВАННЯ БЮДЖЕТУ (ДЕФІЦИТ, ПРОФІЦИТ) ТА ДЕРЖАВНИЙ (МІСЦЕВИЙ) БОРГ.....	42
Стаття 14. Дефіцит та профіцит бюджету, залишок бюджетних коштів.....	42
Стаття 15. Джерела фінансування бюджету.....	44
Стаття 16. Здійснення державних (місцевих) запозичень та управління державним (місцевим) боргом.....	46
Стаття 17. Державні та місцеві гарантії.....	54
Стаття 18. Граничні обсяги державного (місцевого) боргу та державних (місцевих) гарантій.....	62
Глава 4 БЮДЖЕТНИЙ ПРОЦЕС ТА ЙОГО УЧАСНИКИ.....	65
Стаття 19. Стадії та учасники бюджетного процесу.....	65
Стаття 20. Застосування програмно-цільового методу у бюджетному процесі.....	66
Стаття 21. Виключена.....	72
Стаття 22. Розпорядники бюджетних коштів.....	72
Стаття 23. Бюджетні призначення та асигнування.....	76
Стаття 24. Резервний фонд бюджету.....	82
Стаття 24 ¹ . Державний фонд регіонального розвитку.....	82
Стаття 24 ² . Державний дорожній фонд.....	85
Стаття 24 ³ . Державний фонд поводження з радіоактивними відходами.....	87
Стаття 24 ⁴ . Державний фонд розвитку водного господарства.....	88
Стаття 25. Безспірне списання коштів бюджету та відшкодування збитків, завданих бюджету.....	89
Стаття 26. Контроль та аудит у бюджетному процесі.....	90

Стаття 27. Подання і розгляд законопроектів, що впливають на показники бюджету, та введення в дію таких законів	93
Стаття 28. Доступність інформації про бюджет	94
Розділ II ДЕРЖАВНИЙ БЮДЖЕТ УКРАЇНИ.....	98
Глава 5 ДОХОДИ, ВИДАТКИ ТА КРЕДИТУВАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ	98
Стаття 29. Склад доходів Державного бюджету України	98
Стаття 30. Склад видатків та кредитування Державного бюджету України	107
Стаття 31. Таємні видатки	111
Глава 6 СКЛАДАННЯ ПРОЕКТУ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ	112
Стаття 32. Організаційні засади складання проекту державного бюджету України	112
Стаття 32 ¹ . Управління фіскальними ризиками	113
Стаття 33. Складання та схвалення Бюджетної декларації	114
Стаття 33 ¹ . Державні капітальні вкладення на розроблення та реалізацію державних інвестиційних проектів.....	119
Стаття 34. Інструкції з підготовки бюджетних запитів	120
Стаття 35. Складання бюджетного запиту	121
Стаття 36. Аналіз бюджетних запитів і розробка проекту державного бюджету України.....	123
Стаття 37. Схвалення Кабінетом Міністрів України проекту закону про Державний бюджет України.....	124
Стаття 38. Матеріали, що додаються до проекту закону про Державний бюджет України.....	125
Глава 7 РОЗГЛЯД ТА ЗАТВЕРДЖЕННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ.....	130
Стаття 39. Розгляд та затвердження Державного бюджету України.....	131
Стаття 40. Предмет регулювання закону про Державний бюджет України	132
Стаття 41. Особливості формування надходжень бюджету та здійснення витрат бюджету в разі несвочасного набрання чинності законом про Державний бюджет України.....	133
Глава 8 ВИКОНАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ	135
Стаття 42. Організація виконання Державного бюджету	136
Стаття 43. Казначейське обслуговування бюджетних коштів	136
Стаття 44. Розпис Державного бюджету України	139
Стаття 45. Виконання Державного бюджету України за доходами	140
Стаття 46. Стадії виконання бюджету за видатками та кредитуванням.....	142
Стаття 47. Встановлення бюджетних асигнувань розпорядникам бюджетних коштів.....	143
Стаття 48. Взяття бюджетних зобов'язань.....	144
Стаття 49. Здійснення платежів відповідно до взятих бюджетних зобов'язань.....	147
Стаття 50. Повернення кредитів до бюджету	147
Стаття 51. Особливості здійснення окремих видатків бюджету.....	148
Глава 9 ВНЕСЕННЯ ЗМІН ДО ЗАКОНУ ПРО ДЕРЖАВНИЙ БЮДЖЕТ УКРАЇНИ.....	151
Стаття 52. Порядок внесення змін до закону про Державний бюджет	

України	151
Стаття 53. Перевиконання надходжень загального фонду Державного бюджету України	154
Стаття 54. Скорочення видатків і кредитування загального фонду державного бюджету України	155
Стаття 55. Захищені видатки бюджету	156
Глава 10 БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК ТА ЗВІТНІСТЬ ПРО ВИКОНАННЯ ДЕРЖАВНОГО БЮДЖЕТУ УКРАЇНИ	157
Стаття 56. Ведення бухгалтерського обліку виконання Державного бюджету України	157
Стаття 57. Порядок закриття рахунків після закінчення бюджетного періоду	159
Стаття 58. Звітність про виконання Державного бюджету України	160
Стаття 59. Місячний звіт про виконання Державного бюджету України	161
Стаття 60. Квартальний звіт про виконання Державного бюджету України	163
Стаття 61. Річний звіт про виконання закону про Державний бюджет України	165
Стаття 62. Розгляд річного звіту про виконання Закону про Державний бюджет України	168
Розділ III МІСЦЕВІ БЮДЖЕТИ	169
Глава 11 НАДХОДЖЕННЯ ТА ВИТРАТИ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ	169
Стаття 63. Структура місцевих бюджетів	169
Стаття 64. Склад доходів загального фонду бюджетів сільських, селищних, міських територіальних громад	169
Стаття 64 ¹ . Склад доходів загального фонду районних бюджетів	176
Стаття 65. Виключена	177
Стаття 66. Склад доходів загального фонду бюджету Автономної Республіки Крим, обласних бюджетів	178
Стаття 67. Окремі особливості формування місцевих бюджетів	181
Стаття 67 ¹ . Особливості взаємовідносин державного бюджету з бюджетами Автономної республіки Крим та міста Севастополя	182
Стаття 67 ² . Особливості формування та виконання місцевих бюджетів у Донецькій та Луганській областях на період проведення антитерористичної операції	184
Стаття 68. Склад доходів та видатків бюджетів районів у містах	184
Стаття 69. Виключена	185
Стаття 69 ¹ . Надходження спеціального фонду місцевих бюджетів	185
Стаття 70. Видатки та кредитування місцевих бюджетів	187
Стаття 71. Бюджет розвитку місцевих бюджетів	188
Стаття 72. Особливості затвердження місцевого бюджету з дефіцитом або профіцитом	190
Стаття 73. Позики місцевим бюджетам	191
Стаття 74. Особливості здійснення місцевих запозичень і надання місцевих гарантій	192
Глава 12 СКЛАДАННЯ, РОЗГЛЯД, ЗАТВЕРДЖЕННЯ, ВИКОНАННЯ ТА ЗВІТНІСТЬ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ	195
Стаття 75. Організаційні засади складання прогнозів місцевих бюджетів	

та проектів місцевих бюджетів	195
Стаття 75 ¹ . Складання та схвалення прогнозу місцевого бюджету	197
Стаття 76. Проект рішення про місцевий бюджет та матеріали, що до нього додаються, предмет регулювання рішення про місцевий бюджет	200
Стаття 77. Затвердження місцевих бюджетів	202
Стаття 78. Виконання місцевих бюджетів	203
Стаття 79. Особливості формування надходжень та здійснення витрат місцевого бюджету у разі несвоєчасного прийняття рішення про місцевий бюджет	205
Стаття 80. Звітність про виконання місцевих бюджетів	206
Розділ IV МІЖБЮДЖЕТНІ ВІДНОСИНИ	207
Глава 13 ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ	207
Стаття 81. Поняття та мета регулювання міжбюджетних відносин	207
Стаття 82. Види видатків бюджетів	208
Стаття 83. Джерела здійснення видатків бюджетів	209
Стаття 84. Забезпечення здійснення видатків	209
Стаття 85. Передача державою права на здійснення видатків	210
Стаття 86. Критерії розмежування видів видатків між місцевими бюджетами	211
Глава 14 РОЗМЕЖУВАННЯ ВИДАТКІВ МІЖ БЮДЖЕТАМИ	213
Стаття 87. Видатки, що здійснюються з Державного бюджету України	213
Стаття 88. Видатки, що здійснюються з бюджетів сіл, селищ, міст районного значення	219
Стаття 89. Видатки, що здійснюються з бюджетів сільських, селищних, міських територіальних громад	220
Стаття 90. Видатки, що здійснюються з бюджету Автономної Республіки Крим та обласних бюджетів	223
Стаття 91. Видатки місцевих бюджетів, що можуть здійснюватися з усіх місцевих бюджетів	227
Стаття 92. Виключена	230
Стаття 93. Передача коштів між місцевими бюджетами на здійснення видатків місцевих бюджетів	230
Глава 15 ФІНАНСОВІ НОРМАТИВИ БЮДЖЕТНОЇ ЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ	230
Глава 16 МІЖБЮДЖЕТНІ ТРАНСФЕРТИ	231
Стаття 96. Види міжбюджетних трансфертів	231
Стаття 97. Трансферти, що надаються з Державного бюджету України місцевим бюджетам	231
Стаття 98. Горизонтальне вирівнювання податкоспроможності обласних бюджетів	233
Стаття 99. Горизонтальне вирівнювання податкоспроможності бюджетів міст обласного значення бюджетів об'єднаних територіальних громад, районних бюджетів	234
Стаття 100. Індекс податкоспроможності місцевого бюджету	235
Стаття 101. Міжбюджетні трансферти між місцевими бюджетами	236
Стаття 102. Субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам на здійснення державних програм соціального захисту	236
Стаття 103. Додаткова дотація на компенсацію втрат доходів місцевих	

бюджетів внаслідок наданих державою податкових пільг	240
Стаття 103 ¹ . Виключена.	240
Стаття 103 ¹ . Субвенція з державного бюджету місцевим бюджетам на фінансове забезпечення будівництва, реконструкції, ремонту і утримання автомобільних доріг загального користування місцевого значення, вулиць і доріг комунальної власності у населених пунктах.....	240
Стаття 103 ² . Освітня субвенція	242
Стаття 103 ³ . Виключена.	243
Стаття 103 ³ . Субвенція на надання державної підтримки особам з особливими освітніми потребами	244
Стаття 103 ⁴ . Медична субвенція	245
Стаття 103 ⁵ . Субвенція на забезпечення медичних заходів окремих державних програм та комплексних заходів програмного характеру.....	246
Стаття 103 ⁶ . Додаткова дотація на здійснення переданих з державного бюджету видатків з утримання закладів освіти та охорони здоров'я.....	247
Стаття 104. Субвенції на утримання об'єктів спільного користування чи ліквідацію негативних наслідків діяльності об'єктів спільного користування.....	248
Стаття 105. Субвенції на виконання інвестиційних проєктів	249
Стаття 106. Виключена.	251
Стаття 107. Виключена.	251
Стаття 108. Порядок перерахування міжбюджетних трансфертів.....	251
Розділ V КОНТРОЛЬ ЗА ДОТРИМАННЯМ БЮДЖЕТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА ТА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ БЮДЖЕТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА	253
Глава 17 КОНТРОЛЬ ЗА ДОТРИМАННЯМ БЮДЖЕТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА	253
Стаття 109. Повноваження Верховної Ради України з контролю за дотриманням бюджетного законодавства	253
Стаття 110. Повноваження Рахункової палати з контролю за дотриманням бюджетного законодавства.....	256
Стаття 111. Повноваження Міністерства фінансів України та місцевих фінансових органів з контролю за дотриманням бюджетного законодавства.....	257
Стаття 112. Повноваження Казначейства України з контролю за дотриманням бюджетного законодавства	258
Стаття 113. Повноваження органів державного фінансового контролю з контролю за дотриманням бюджетного законодавства	259
Стаття 114. Повноваження Верховної Ради Автономної Республіки Крим та відповідних місцевих рад з контролю за дотриманням бюджетного законодавства.....	261
Стаття 115. Повноваження Ради міністрів Автономної Республіки Крим, місцевих державних адміністрацій та виконавчих органів відповідних місцевих рад з контролю за дотриманням бюджетного законодавства	262
Глава 18 ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ТА ЗАХОДИ ВПЛИВУ ЗА ВЧИНЕНІ ПОРУШЕННЯ БЮДЖЕТНОГО ЗАКОНОДАВСТВА	263
Стаття 116. Порухення бюджетного законодавства.....	263

Стаття 117. Заходи впливу за порушення бюджетного законодавства	266
Стаття 118. Застосування заходів впливу за порушення бюджетного законодавства.....	268
Стаття 119. Нецільове використання бюджетних коштів.....	269
Стаття 120. Зупинення операцій з бюджетними коштами.....	270
Стаття 121. Відповідальність за порушення бюджетного законодавства	271
Стаття 122. Контроль за дотриманням бюджетного законодавства в частині міжбюджетних трансфертів	272
Стаття 123. Відповідальність органів Казначейства України	273
Стаття 124. Оскарження рішення про застосування заходу впливу за порушення бюджетного законодавства.....	274
Розділ VI. ПРИКІНЦЕВІ ТА ПЕРЕХІДНІ ПОЛОЖЕННЯ	274